

SALÁNKI ÁGOSTON. A KIRÁLYNÉI KANCELLÁRIÁTÓL A GYŐRI PÜSPÖKI SZÉKIG¹

ÁGOSTON SALÁNKI. FROM THE QUEEN'S CHANCELLERY TO THE EPISCOPATE OF GYŐR: Ágoston Salánki turned up in the middle of the 15th century as a chancellery officer and became Győr's bishop. As to his origins, two details can be established: on the one hand, according to Boldizsár Mondschildel, the Bishop of Zagreb, he was of German descent. On the other hand, his person is neither related to Csanád nor to the village of Salánk in Ugocsa County. He first turned up in the chancellery of Queen Borbála, then earned a legal doctorate in Bologna as the archdeacon of Kolozs County in 1439. Subsequently, he became the secretary, then the vice chancellor of Queen Elisabeth, after whose death he remained one of the main supporters of King László V. In 1445, with the approval of Frederic Roman King who kept the Western edge of the country under occupation, Pope Eugene IV appointed him the Bishop of Győr. Due to the civil war situation in his diocese, his ordination could only take place following the Radkersburg Peace Pact in 1447.

A 15. század közepének zűrzavaros, polgárháborús éveiben a politika irányításából természetesen a főpapság is kivette részét. A korszak két emblemikus alakja, Szécsi Dénes és Vitéz János² eddig elhomályosították több, a másodvonalban működő, de mégis az eseményekre számottevő hatással bíró főpap szerepét. Közéjük sorolható Salánki Ágoston is, aki a királynéi kancelláriai hivatalból jutott a győri püspökségig.

Salánki Ágoston származása

Ha végigtekintünk a Salánki Ágoston származásáról eddig megjelent 20. századi irodalmon, akkor meglehetősen kusza kép bontakozik ki előttünk. Fügedi Erik a 15. századi püspökökről összeállított adattárában ismeretlen családi körülményei ellenére köznemesi származásúnak tartotta.³ Az 1928-ban, majd ennek alapján az 1968-ban kiadott Győregyházmegyei sematizmus „Széchy vagy Salánki Ágoston” néven említi.⁴ Erőss István a középkori győri egyházmegyeről írott,

¹ A dolgozat korábbi változata – sajnálatos módon szerkesztési hiba miatt jegyzetapparátus nélkül – megjelent: NEMES, 2006. – A dolgozat írása során nyújtott segítségért C. Tóth Norbertnek, Horváth Richárdnak, Kóta Péternek, Neumann Tibornak, Rác Györgynek, Szovák Kornélnek és Vajk Ádámnak tartozom köszönettel.

² KUBINYI, 1999; SZAKÁLY, 1990.

³ FÜGEDI, 1965. 490.

⁴ *Schematismus*, 1928. XXVI: „Augustinus Széchy alio nomine Salánki”; *Schematismus*, 1968. 39. A félreértés oka talán Ágoston püspöknek Szécsi Dénes esztergomi érsekkel valamilyen formában való összekeverése, összemosása lehet, de ennek kiderítése még további kutatást igényel. Egyébként az utóbbiban szereplő rövid életrajzt veszi át szinte szó szerint: GRÁBICS–HORVÁTH S.–KUCSKA, 2003. 320–321. Itt „Széchy (Salánki) Ágoston” néven található. Teljesen hibás Károlyi Lő-

jelenleg is kéziratban lévő monográfiájában Ágoston püspök kapcsán egyértelműen a Salánki családnév mellett kötelezte el magát, vitába szállva Házi Jenővel, aki Tejedinek tartotta.⁵ Bónis György — aki szintén megmaradt a Salánki családnévénél — az Ugocsa megyei Salánkon birtokos Gutkeled nembeli Atyai családból származónak vélte.⁶

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy rendelkezünk egy kortárs információval: 1457-ben Mondschiedel Boldizsár, Cillei Ulrik által kinevezett zágrábi püspök V. László halála után Habsburg Albert Anna nevű leányát és férjét, Vilmos szász herceget javasolta a magyar trónra. A herceg követének beszámolt többek között az ország egyházi és világi méltóságainak pártállásáról, melyben Salánki Ágostonról az szerepel, hogy nemcsak érzelmeinél, hanem származásánál fogva is német.⁷ Ez annál is inkább feltűnő, hogy Várdai István és Pálóci László esetében a „bonus Teutonicus” kifejezéshez hozzáteszi, hogy a két főúr születését tekintve magyar.

Következő lépésként nézzük meg az okleveles forrásainkban olvasható „Salánkiakat”. Helyzetünket megnehezíti, hogy a középkori Magyarországon két Salánk nevű község is létezett: az egyik Csanád, a másik pedig Ugocsa vármegyében. A Maros partján fekvő Csanád megyei Salánk tulajdonosa a 14. század első harmadában egy bizonyos Salánki Dombó.⁸ Bár a 15. századi forrásokban ez a Salánk többször is feltűnik,⁹ mégis Salánki családnévvel rendelkező személlyel csak egyszer találkozunk: 1417-ben Salánki Pető fia Miklóssal.¹⁰

Az Ugocsa megyei, Borsova partján fekvő Salánk jóval forrásgazdagabb település, mint a Csanád megyei „névrokona”. A Gutkeledék birtoka a 14. század

---

rincnek a 18. század közepén, a győri püspökökről készített összeállítás. Szerinte 1446-ban egy bizonyos „Antonius” töltötte be a győri püspöki széket, őt Debrentei Tamás követte, majd csak ezt követően tűnik fel 1458-tól Ágoston. KÁROLYI, 1747. 62.

⁵ GyEL, ERŐSS. 377–378. Házi Jenő véleményét szóbeli közlésnek tüntette fel. Házi később az alább még említésre kerülő oklevél kommentálásakor írott formában továbbra is kiállt véleménye mellett, ld.: HÁZI, 1977. 143–144.

⁶ BÓNIS, 1971. 153. Bónis hivatkozásai: NAGY, 1863. 15.; PETROVAY, 1893. 167. Ugocsa megyei köznemesi származásának írja még RÁCZ GYÖRGY is: *Nagylexikon*, 741.

⁷ FRAKNÓI, 1897. 4. *Bonus Teutonicus*nak nevezi még Perényi Jánost, valamint Rozgonyi Rajnádot és Jánost is.

⁸ GYÖRFFY, 1966. 869. Györffyre támaszkodva ENGEL, 2001/a. a falu birtokosának a Salánki családot jelölte meg. A birtoklás intervallumaként pedig 1330-at és 1478-at adta meg, megjegyzendő, hogy Györffy szerint Dombó már 1318-ban Salánk tulajdonosa.

⁹ ZsO VI. 996.; MOL, DL 14 922., ill. 15 084. A MOL DL-ben és DF-ben való tájékozódásban használtam: DL–DF.

¹⁰ Az 1417. október 6-án kelt oklevélben Salánki Pető fia Miklós egy hatalmaskodás sértettjeként jelenik meg. ZsO VI. 996. — Több ízben olvashatunk egy bizonyos Ágoston mester aradi kanonokról (1416: ZsO V. 2172., 2470.; 1420: ZsO VII. 2356., 2381.; 1421: ZsO VIII. 738.; 1428; MOL, DL 30 430.), aki minden valószínűség szerint azonos az 1428-ban említett Szécsényi Ágoston aradi kanonokkal (MOL, DL 28 363.).

első negyedében vált a megye egyik legvirágzóbb falujává, amely a nemzetség sárvármonostori ágából származó családok kezén öröklődött.¹¹

1414-ben találkozunk Salánki Györggyel, aki perbe keveredett Tódor podoliai herceggel.¹² A per anyagának áttanulmányozása során kiderült, hogy Györgyöt csak ebben a határvita miatt kirobbant perben keletkezett oklevelek nevezték következetesen Salánkinak, ezen kívül Atyai családnévvel illették őket akkor is, mikor salánki birtokok tulajdonosaként szerepelnek, pl. mikor Zsigmond király Komlósi Ugrint és fiait arra szólítja fel, hogy Atyai Péter – akit egy másik alkalommal szintén Salánkinak neveztek¹³ – fia János fiai, László és György számára Komlós birtok határait leíró oklevelükről hiteleshelyen készíttessenek másolatot, mert arra Salánk birtok védelme miatt szükségük van.¹⁴ Egy másik oklevélben pedig arról olvashatunk, hogy Garai Miklós arra kéri a leleszi konventet, hogy vizsgálja ki Atyai Péter fia János fiai, László és György panasztát, mert Salánk nevű birtokuk nagy részét Kaszonyi Pogány Domonkos elfoglalta.¹⁵ Ehhez a családhoz nehezen lenne kapcsolható Ágoston, ugyanis az oklevelekből egyértelműen kiderül, hogy Atyai Péternek csak két fia, János és Tiba, majd Jánosnak is csak két fia, György és László volt.¹⁶ Nem is beszélve arról, hogy ha Ágoston e családból származott volna, ő is Atyainak nevezte volna magát, nem Salánkinak. Összegezve megállapíthatjuk, hogy Ágoston írott forrásai alapján sem a Csanád, sem az Ugocsa megyei Salánkhoz nem kapcsolható.

Ugyanakkor az okleveles anyagban több Salánki is feltűnik, akik sem településhez, sem családhoz nem kapcsolhatók biztosan, így az Ágostonnal való rokoni kapcsolatuk megállapításánál is komoly falakba ütközünk.¹⁷ Salánki István és fiai, János és László¹⁸ esetében azonban van nyom, amin elindulhatunk.

¹¹ Salánkról ld.: SZABÓ, 1937. 461–468. A családokról ld.: ENGEL, 2001/b. Gútleled nem 5. Sárvármonostori ág 9. tábla: Rozsályi (Kun, Gacsályi Atyai).

¹² ZsO III. 1481.; ZsO IV. 1948., 2101., 2503., 2778.

¹³ Uo. IV. 2503.

¹⁴ Uo. IV. 2101.

¹⁵ Uo. IV. 2699. 1439-ben, mikor utoljára találkozunk Györggyel, akkor is az Atyai családnévvel illették (MOL, DL 70 887.). Testvérét, Lászlót pedig csak Atyainak nevezték (ZsO VI. 1617.; MOL, DL 54 703.). Hasonló jelenségre utal Engel Pál Ung megye nemesi társadalmáról írott művében a Matyócot birtokló Kéri, Kecsehorkai (Koncalfvi) és Homoki családok esetében, ld.: ENGEL, 1998. 19–23. A családnévet illetően ugyanő az Atyai mellett döntött, a Salánkit csak zárójelben jegyezte meg, ld.: ENGEL, 2001/b. i. h.

¹⁶ ENGEL, 2001/b. i. h.

¹⁷ A következőket egyáltalán nem tudtam Ágostonhoz kötni: 1d. Salánki Baldinác 1435-ben lippai sókamarás (MOL, DL 54 978.: „Baldinacius de Salank”, MOL, DL 56 648.: „Baldinacius de Salanak”). 2. Salánki Imre 1462-ben ricsnói várnagy (MOL, DL 45 032.: „Emericus de Salank”, MOL, DF 214 124.: „Emericus de Salank”, MOL, DL 70 266.: „Emericus Salanky”, MOL, DL 70 267.: „Emericus Salanki”, MOL, DF 214 107.: „Emericus de Salank”). 3. Salánki Tamás 1453-ban a boldogkői vár egyik tisztje (HORVÁTH M., 1871. 616.). 1471-ben feleségét, Cselei Katalint iktatják be Zemplén vármegyei birtokokba, ld. MOL, DF 248 937.: „Thomas de Salank”. Kiadva: HO V. 311–313.

¹⁸ Együtt: MOL, DL 101 863.; MOL, DL 15 515., kiadva: *Sopron vármegye* II. 408–409. János: MOL, DF 203 249., kiadva: HO IV. 389.; MOL, DF 203 253., kiadva: HÁZI, 1921–1943. I/4. 268.; MOL, DL

Ugyanis adatunk van arról, hogy Tejedi Imre Salánki István fiaival, Lászlóval és Jánossal közösen vette meg Völcseji Gergelytől jánosgeresdi és szunageresdi birtokait,¹⁹ majd mikor néhány évvel később ez eladásra került, a Salánki testvéreket Tejedi Imre fraterjeinek nevezi az oklevél.²⁰ Ezenkívül az imént említett forrás azt is leszögezi, hogy Imrének volt egy Mihály nevű édestestvére, akit megkülönböztetésül több helyütt frater uterinusnak vagy carnalisnak neveznek.²¹ Egy 1451. október 4-én kiadott oklevélben pedig – melyben azt olvashatjuk, hogy Pederi Dénes fia Egyed azért a sok segítségért, amit Ágoston győri püspök és Tejedi Imre szombathelyi várnagy neki nyújtottak, fiává fogadja a szombathelyi várkapitányt, és egyben a vas megyei Torony nevű birtokát adományozza neki – Tejedi István fia Imrét Ágoston győri püspök fraterjének nevezi.²²

Házi Jenő – mint arra már fentebb utaltam – ezen adatok alapján Ágostont egyértelműen Tejedinek tartotta, és részletesebb indoklás nélkül a csallóközi Lidértejed faluhoz kötötte.²³ Horváth Tibor Antal szerint azonban Salánki István féltestvére volt Tejedi Imrének, amit az uterinus jelzővel próbált alátámasztani.²⁴ Ez már csak azért is helytelen, mert ezt csak Imre és Mihály esetében használják az oklevélírók, ott pedig – amint az egyértelműen látszik – az uterinus édestestvért jelöl.

---

39 600. László: MOL, DL 15 374. Csánki Dezső a Salánki család kapcsán KOMÁROMY, 1888. 746. oldalon feltüntetett oklevélre hivatkozik (MOL, DL 38 618.), ahol Pálóci László országbíró egyik jobbágját, Salánki Jánost félholtra verték az Ugocsa megyei Sásváron. Nyilvánvaló, hogy nem a két évvel ezelőtt még Szatmár megyei alispánként említett Jánosról van szó.

¹⁹ MOL, DL 101 863.

²⁰ MOL, DL 15 515., kiadva: *Sopron vármegye* II. 408–409.: „...nullum ius nullamve iuris proprietatem, sibi et sepenominatis fratribus suis, ipsorumque heredibus reservando, sed totum et omne ius et dominium, quod in eisdem habuisset seu habere sperassent (sic!), in et ad prefatos magnificos dominos Nicolaum et Ladislaum de Kanisa convertendo condescendi fecissent; hoc non pretermisso, quod si ipse vel sepenominati fratres sui aliquas literas vel literalia instrumenta, factum dictas possessionem et porcionem possessionariam Janosgerezd et Zwnagerezd tangenets, apud se conservassent et conservarent sive conservari fecissent...”

²¹ Tejedi Mihályt a legtöbb esetben Imre frater uterinusaként említik (MOL, DL 15 515.; MOL, DL 101 857.; MOL, DL 101 861., MOL, DL 101 863.), *frater carnalis*ának mindössze egy oklevél nevezi (MOL, DL 101 856.), több alkalommal pedig Tejedi István fiainak írják őket (MOL, DL 101 860.; MOL, DL 101 866.; MOL, DL 101 877.), ezek alapján pedig kétségtelenül édestestvéreknek kell tekintenünk őket. (*Lexicon*, IV. 142.) Megjegyzendő még, hogy a MOL, DL 15 515. jelzetű oklevél regesztája (ld. DL–DF adatbázis) a *frater uterinus*t mostohatestvérnek fordítja. Zágórhídi Czigány Balázs a *frater carnalis*t itt féltestvér jelentésben értelmezi (KISS–TÓTH–ZÁGORHIDI CZIGÁNY, 1998. 217.), és Mihályt Imre féltestvéreinek tartja.

²² MOL, DL 101 856., kiadva: HÁZI, 1977. 142–144. 129. sz.; reg.: TÓTH–ZÁGORHIDI CZIGÁNY, 1994. 80., 140. sz.: „reverendus in Christo pater dominus Augustinus episcopus Jauriensis frater eiusdem Emerici” Ugyanezen oklevél további példányai: MOL, DL 101 857., ill. MOL, DL 103 621.

²³ HÁZI, 1977. 144.

²⁴ HORVÁTH T., 1993. 302.

Ugyanakkor megjegyzendő, hogy Tejedi Imrét négy oklevél is – Ágoston halála után – Püspök Imrének említi.²⁵ Ez utalhat egyrészt arra, hogy Imrét rokoni kapcsolat fűzte Salánki Ágostonhoz, másrészt vonatkozhat a püspöknél eltöltött hivatali évtizedekre is.

A probléma kibogozásában hívjuk segítségül a püspök címerét, melyben vágott pajzsban felül növekvő sas, alul hatágú csillag szerepel.²⁶ Először is le kell szögezni, hogy Bónis megállapítását²⁷ – aki szerint Salánki Ágoston a Gutkeled nembeli Atyai családból származna – az egyébként általa idézett címere is cáfolja, hiszen az e nemzetségtől származó családoknál feltűnő úgynevezett „farkasfogak” teljesen hiányoznak.²⁸ Salánki Ágoston címeréhez stílusosan a legközelebb kispalugyai Liptói Gáspár fiainak 1476-ban adományozott címer áll, de velük rokoni kapcsolatra utaló jelet nem találtam.²⁹ Tejedi Imre címerével való összevetés sem utal egyértelmű rokoni kapcsolatra, a hatágú csillag, mint közös motívum semmiképpen sem elegendő ennek bizonyítására.³⁰ A címer részletesebb elemzése két okból sem vezethet eredményre: egyrészt a sas és a hatágú csillag mint a középkori Magyarországon általánosan elterjedt címerképek nem teszik lehetővé más címerek összevetésével a rokoni kapcsolatok tisztázását; másrészt – mivel Salánki Ágoston felmenőiről, őseiről változatlanul nem rendelkezünk ismeretekkel – azt sem tudjuk, hogy e címer családjáé volt-e vagy csak püspökként vette fel. Be kell látnunk, hogy a címer elemzésével is zsákutcába jutottunk.

Okkal tehetjük fel a kérdést: milyen származású volt tehát Salánki Ágoston? Mivel sem a Csanád, sem az Ugocsa megyei Salánkiakhoz nem tudtuk kötni, felmenőiről, ősi birtokairól nincsenek ismereteink, így kézenfekvőnek látszik elfogadnunk a már említett Mondschild Boldizsár kortárs értesülését, miszerint Ágoston püspök német volt. Mivel sem a Csanád, sem az Ugocsa megyei Salánkiakhoz nem sikerült kötni, így még azt sem jelenthetjük ki, hogy a német származást – a Salánki predikatuma miatt – csak az anyai ágára szűkíthetjük.³¹ Nincs adatunk arról sem, hogy Salánki István fiai, László és János milyen rokoni kapcsolatban álltak Ágostonnal, ugyanis akár testvérei vagy unokaöccsei egyaránt lehettek.

²⁵ MOL, DL 45 179., kiadva: *Sopron vármegye* II. 440.: „Emericus Pispék”, MOL, DL 102 232.: „Emericus Pyspek”; MOL, DL 104 050.: „Emericus Pyspek”; MOL, DL 101 876.: „Emericus Pyspek de Theyed”.

²⁶ VÉGH, 1935. 4. Címerről ld. még BÁRCZAY, 1897. 143., 383. ábra.

²⁷ Ld. 6. jegyz.

²⁸ CSERGHEŐ, 1891.

²⁹ MAJLÁTH, 1891.

³⁰ Tejedi Imre harántosztott címerében egy-egy hatágú csillag szerepel. A két címer összevetését ld.: KISS-TÓTH-ZÁGORHIDI CZIGÁNY, 1998. 218.

³¹ C. Tóth Norbert és Neumann Tibor javaslatára megkíséreltem német nyelvterületen elhelyezkedő „Salank”-ot keresni, de ilyen irányú kutatásom – pl. OESTERLEY, 1883: a kötetre Szovák Kornél hívta fel a figyelmemet – egyelőre nem hozott eredményt.

Továbbra is nyitott kérdés, hogy milyen rokoni szálak fűzik Salánki Ágostont Tejedi Imréhez. Az egyik kézenfekvő megoldás, ha kettejük között nőági rokonságot feltételezünk. Ezen elképzelés számára pedig inkább kedvezőbb a német származás, mint az ugocsai vagy a csanádi Salánkiakkal való kapcsolat, tekintve, hogy Tejedi Imre a Csallóközben ősi birtokokkal rendelkező kismanesi családból származott.³² Ezenkívül azt sem zárhatjuk ki, hogy elméletileg Tejedi Imre Márta nevű felesége révén – akinek felmenői szintén homályban maradnak előttünk – is rokonságba kerülhetett Ágostonnal. Végső esetben azonban elképzelhetőnek tartom azt is, hogy Salánki Ágoston a győri püspöki székre kerülve – vagy talán még Erzsébet királyné szolgálatában, esetleg Szécsi Dénes érsek mellett – ismerkedett meg a tehetséges és ambiciózus csallóközi kismanessel, akit testvérévé fogadott, hogy ezután egész püspöksége során hű támasza legyen. Ráadásul pont az az oklevél, mely Salánkit fraterjének említi, szolgáltathat adalékot arra vonatkozóan, hogy Tejedi Imre valószínűleg nem egyszer nyúlt az adoptáció eszközéhez, hogy vagyonát, befolyását növelje.

Ahhoz, hogy az itt feltüntetett hipotéziseket biztos állítások váltsák fel, a már meglévő adatok mellé még továbbiakra van szükségünk, vagyis a téma még további kutatásokat igényel.

Út a püspökségig

Salánki Ágoston pályafutását³³ egy 1429-ben kelt oklevél tanúsága szerint Borbála királyné kancelláriájában kezdte.³⁴ A kolozsi főesperességet és erdélyi kánonoki stallumot szerzett hivatalnok 1439. január 6-án a bolognai egyetemen tűnik fel, ahol egy magyar dukátot fizetett be.³⁵ Bár nem hallgatta le kellő időben az előírt stúdiumokat, mégis magánvizsgát tett, és ez év október 10-én már át is vette a doktori jelvényeket.³⁶ Ebből természetesen arra következtethetünk, hogy

³² Nógrády Árpád szíves közlése.

³³ Fügedi Erik az átlagos pályakezdést 22 éves korban állapította meg, ami alacsonyabb származás esetén akár több évvel is kitolódhatott (FÜGEDI, 1965. 479.). Ha a nemesi származású Salánkinál 22-25 év körüli pályakezdési életkorral számolunk, akkor születésének időpontja 1405 körülre tehető.

³⁴ MOL, DL 63 132., reg.: *Iusth* 112. Az oklevél bal felső sarkában „Relatio et de manu Augustini” szerepel. BÓNIS, 1971. 153. 1435 tavaszán három oklevélben feltűnik egy Ágoston nevű pesti plébános (MOL, DF 237 436., kiadva: BTOE III. No. 1082., 1083., 1093., 1094.; MOL, DF 237 437., kiadva: BTOE III. No. 1095., 1099., 1100., 1101.; MOL, DF 237 450., kiadva: BTOE III. No. 861., 1106.), aki talán Salánki Ágoston is lehetne, azonban a források ezt nem támasztják alá. Egyébként Fügedi Ágoston erdélyi kanonokságát 1435-től indítja (FÜGEDI, 1965. 490.).

³⁵ VERESS, 1941. 38.

³⁶ FRANKÓI, 1878. 133.: „1439 die 10 octobris Dominus Augustinus de regno Ungarie”. VERESS, 1941. 38.: „Dispensatum fuit cum domino Augustino de rasna Ungarus”-t írt, ami semmiképpen nem helyes. Annak ellenére, hogy idézi Frankói művét, és ez alapján feltételezte ő is, hogy a későbbi győri püspökről lehet szó. ERŐSS István (GYEL, ERŐSS. 378.) fenntartás nélkül átveszi Veress hibás

– Szécsi Dénes esztergomi érsekhez hasonlóan – már ifjabb éveiben is járt egyetemre, csak ott nem szerzett doktori fokozatot.³⁷

Ezt követően Erzsébet királyné titkáráként találkozunk vele, tevékenységéről a királyné számára kölcsönügyleteket rögzítő, Ágoston által kiállított elismervények árulkodnak. Az anyagi nehézségekkel küzdő királyné 1440. december 12-én Frigyes római királytól vett kölcsön 2000,³⁸ majd 1441. február 25-én 8000 forintot,³⁹ majd Pöttl Simon bécsi polgártól 1442. június 7-én 700 forintot.⁴⁰ Salánki titkári feladatait minden bizonnyal jól látta el, mert 1442. október 10-én, mikor Erzsébet királyné Cillei Ulriknak, Ulászló király követének és kíséretének menlevelet ad, a levél alján Salánki Ágoston neve mellett az alkancellári cím díszel.⁴¹ A királyné halála után – 1443-ban több ízben is,⁴² 1444-ben⁴³ pedig egy alkalommal – egykori kancellárként jelenik meg. Források hiányában nem igazolható, hogy Erzsébet királyné halála előtt kinevezte-e kancellárjává, az azonban kétségtelen, hogy a hivatal tényleges vezetése ettől függetlenül is Salánki Ágostonra hárult.⁴⁴

A királyné halála után Salánki Ágoston továbbra is a Habsburg-párt híve maradt, és politikai tevékenységével a kis V. László trónra juttatása érdekében tevékenykedett. 1443 áprilisában ő vezette a Frigyesel Bécsújhelyen tárgyaló küldöttséget, és a tanácskozás menetéről többek között Pozsony városát informálta levélben.⁴⁵ Eszerint április 5-én sikerült rábírnuk a királyt az országgyűlés összehívására, melynek meghívóit április 9-én bocsátották ki.⁴⁶ Bécsújhelyről április 27-én tért vissza Esztergomba, ahonnan május 1-jén levelet küldött Bártfának a Frigyesel folytatott tárgyalásokról és az összehívandó országgyűlésről.⁴⁷ Ez év november 12-én szintén Esztergomban tűnt fel Szécsi Dénes mel-

---

átírását, sőt még magyarázatot is próbál keresni hozzá: Krasznát véli felfedezni a „de rasna” mögött.

³⁷ Szécsi Dénes a bécsi egyetemen az 1424. évi téli félévre iratkozott be, doktori fokozatot azonban Bolognában szerzett 1434-ben. KUBINYI, 1999. 139.

³⁸ MOL, DF 287 154., kiadva: KOLLAR, 1762. 865.: „Augustinus de Salank doctor”.

³⁹ MOL, DF 258 231., ill. MOL, DF 287 157., kiadva: KOLLAR, 1762. 872.: „Augustinus de Salank”.

⁴⁰ DF 258 376, kiadva: TELEKI, X. 122–123.: „Augustinus de Salank decretorum doctor”. MÁLYUSZ, 1963. 166.

⁴¹ MOL, DF 258 350., kiadva: TELEKI, 1852–1857. X. 121–122.: „Augustinus de Salank decretorum doctor vicecancellarius”.

⁴² MOL, DF 241 898.: „Augustinus de Salank weilent Kanzler etc.”; DF 213 104.: „Augustinus de Salank lerer der geistlichen Rechten weilent Kanzler etc.”; MOL, DF 236 364.: „Augustino decretorum doctore cancellario olim reginalis maiestatis”; MOL, DF 241 931.: „A. d. S. alias Kanzler”.

⁴³ MOL, DF 239 826., kiadva: KNAUZ, 1859. 115–116.; MOL, DF 239 829., kiadva: uo. 117–118.

⁴⁴ Erzsébet királyné kancelláriájára: MÁLYUSZ, 1978. 313–317.; MÁLYUSZ, 1994. 131–133. Erzsébet királyné alatt előfordult már Vencel Esztergom-szenttamási prépost személyében, hogy alkancellár vezette a hivatalt, ld.: MÁLYUSZ, 1978. 343., 113. jegyz.

⁴⁵ MOL, DF 241 898.

⁴⁶ MÁLYUSZ, 1963. 169, 183. 87. jegyz. Az országgyűlési meghívóról: MÁLYUSZ, 1957. 538.

⁴⁷ MOL, DF 213 104.

lett.⁴⁸ 1443. december 22-én Esztergomból Budára ment az országgyűlés előkészítése végett, ahonnan a pozsonyiaknak ismét beszámolót küldött.⁴⁹

Igazi kulcsszerepet azonban 1444 tavaszán, az Ulászló által Budára meghirdetett országgyűlésen játszott.⁵⁰ Esztergomból⁵¹ Budára Ulászló menlevelével érkeztek meg László király hívei: Szécsi Tamás, Frangepán Bertalan, Salánki Ágoston, Pekeri Frank, a Lászlót támogató felvidéki városok képviselői és végül, de nem utolsó sorban Jan Giskra. A felvidéki huszita vezér azonban Szentmiklósi Pongrác és társainak elfogása után álruhában elhagyta Budát és Győrbe sietett. Ezután Budán V. Lászlót az április 18-án megszületett országgyűlési végzésig csak Szécsi Tamás, Frangepán Bertalan és Salánki Ágoston képviselte.⁵²

Ulászló halála után a hazatérő Hunyadi János 1445. február 6-ra országgyűlést hirdetett, amire Szécsi Dénes mint az V. Lászlót támogató párt feje is megérkezett, oldalán Salánki Ágostonnal,⁵³ aki az érsek mellett nyilván jelen volt az április 4-re meghirdetett újabb országgyűlésen is, ahol a jelenlévők az ország vezetését hét főkapitányra bízták.

A püspöki szék elfoglalása

De nem csak ez a magyar történelemben egyedülálló esemény köthető ehhez az országgyűléshez – melyen, mint azt már fent említettem, Salánki személyesen is jelen volt –, hanem szóba került az üresedésben lévő egyházi javadalmak betöltése, ugyanis a belpolitikai válságot többen kihasználva ezekben tetemes károkat okoztak.⁵⁴ A győri püspökség pl. 1444 februárja óta üresedésben állt,⁵⁵ majdnem egy éven keresztül pedig világi kormányzók – Frangepán György, Bertalan és Zsigmond – fejtették ki áldásosnak közéről sem nevezhető tevékenységüket.⁵⁶ Ez az állapot hivatalosan 1445. november 12-én⁵⁷ szűnt meg,

⁴⁸ MOL, DF 236 364.

⁴⁹ MOL, DF 241 931.

⁵⁰ Az országgyűlésről ld.: TELEKI, 1852–1857. I. 367–377.; KNAUZ, 1859. 4–5., 310–312.

⁵¹ MOL, DF 239 826., kiadva: KNAUZ, 1859. 115–116. A még Esztergomban kelt pozsonyi követjelentés szerint Salánki Ágoston elismerését fejezte ki a pozsonyiaknak Lászlót dicsérő, Ulászló követei előtt felolvasott levelét.

⁵² MOL, DF 239 829., kiadva: KNAUZ, 1859. 117–118.

⁵³ Frangepán Bertalan szerint az érsek és Salánki Ágoston már január 20. előtt Esztergomból Fehérvárra indult, hogy még az országgyűlés kezdete előtt V. László ügyének előmozdításán munkálkodjanak. KNAUZ, 1859. 19. (MOL, DF 241 984.). Az országgyűlésről ld. TELEKI, 1852–1857. I. 459–463.

⁵⁴ DRH I. 345. (1445. május 7. XIV. tc.), FRAKNÓI, 1895. 141.; FRAKNÓI, 1902. 64.; E. KOVÁCS, 1996. 102. Ezt egyébként már Albert király is megígérte 1439. évi decretumának XXI. cikkelyében (DRH I. 292.).

⁵⁵ Ld. ENGEL, 1996. I. 71.

⁵⁶ Engel Pál archontológiája szerint (ENGEL, 1996) a Frangepán fivérek 1445. május 13. és 1445. október 20. között töltötték be a győri püspökség világi kormányzói tisztét. Frangepán Bertalannak

mikor Salánki Ágostont Johannes Juvenis⁵⁸ bíboros előterjesztésére IV. Jenő pápa a konzisztóriumon kinevezte a győri püspöki székre,⁵⁹ majd IV. Jenő pápa még aznap püspökké nevezte ki az erről kiállított bulla tanúsága szerint.⁶⁰

Az egyetlen közvetlen – a kinevezés körülményeiről szóló – adatunk Enea Silvio Piccolomini, a későbbi II. Pius pápa tollából származik, aki III. Frigyesről írott életrajzában Ágoston kapcsán megjegyzi: püspökségét a császár akaratából bírta.⁶¹ Ezenkívül azt is tudjuk, hogy Ulászló halála után a magyar király kegyúri jogát az országtanács gyakorolta,⁶² bár vannak arra utaló jelek, hogy inkább az egyes kerületek főkapitányai éltek ezzel.⁶³

Mivel a kinevezésének körülményei igen problematikusak, ezeket érdemes jobban szemügyre venni. A rendelkezésünkre álló adatokból megkísérlem az események lehetséges menetének rekonstruálását. Elsőként azt kell megvizsgálnunk, hogy az Ágostont személyesen is ismerő Enea Silvio Piccolomini állítását mi támasztja alá. Először is Erzsébet halála után Frigyes a kis V. László gyámjaként felhatalmazva érezhette magát arra, hogy éljen a magyar királyi kegyúri joggal.⁶⁴ Ezenkívül a gyámság jogán – nem sokkal a királyné elhunytja után –

---

azonban fennmaradt több, Pozsony város tanácsához írott levele, amelyek ezen módosítanak. Frangepán Bertalan már 1445. január 31-én e címet viselte (MOL, DF 241 984., kiadva: KNAUZ, 1859. 19.), és február 27-én (MOL, DF 241 985.: „phleger des bischthumbs ze Raab”) és május 9-én (MOL, DF 241 999.: „werwesser czu Raab”) is hasonlóképp írta alá e leveleket. Ezenkívül november 28-án még mindig e tisztségben találjuk (MOL, DF 242 007.: „pfleger des Bisthtums ze Rab”).

⁵⁷ Fraknói minden bizonnyal erre a kötetre hivatkozik, csak még a régi levéltári jelzetén (Liber Provisionum f. 13.). De ő 1446. november 12-ei dátumot tüntet fel (FRANKÓI, 1895. 147.), aminek az oka az lehet, hogy a fent idézett kötet 40r oldalán már 1446. januári bejegyzések vannak, és véletlenül a 39v oldal tetejére is ezt az évet írták. IV. Jenő pápa pontifikátusának 15. éve 1445. március 11-től 1446. március 11-ig tartott. A dátum helyes feloldása tehát 1445. november 12. Ld. még: HC II. 167. Erőss István (GyEL, ERŐSS. 379.) csak egyszerű elírásnak véli. Mivel Fraknói 1446-ra tette Ágoston püspökké nevezését, ezért kézzelfoghatónak vélte, hogy a bemutatást Hunyadi már mint kormányzó tette meg.

⁵⁸ Johannes Juvenis a S. Laurentio in Lucina presbiter bíborosa (HC II. 8., ill. 63.).

⁵⁹ ASV, Cam. Ap., Oblig. et Sol. Vol. 72. Fol. 39v: „Die veneris pridie idus Novembris Anno XV. sanctissimi domini nostri ad relationem domini Moriensis providit ecclesie Jauriensi de persona domini Augustini.” A Vatikáni Levéltárban a Magyar Ösztöndíj Bizottság államközi ösztöndíja (Olaszország 2.1/a), valamint a Klebelsberg Kuno-ösztöndíj keretében kutathattam.

⁶⁰ ASV, Reg. Lat. Vol. 421. Fol. 252v–253r, másolat: MTAK Kt., MS 10656. VI. d., 15. cs. No. 870. Fol. 1642–1644., reg.: LUKCSICS P., 1938. No. 870. Ld. Függelék. No. 1. Lukcsics Pálnak a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában letétbe helyezett kézírataira lehetőség szerint mindig hivatkozom. Meg kell azonban állapítani azt, hogy ezek kvalitása változó, a másolatokban ugyanis több helyen a formulák elhagyása mellett értékes szövegrészek is kimaradtak.

⁶¹ Aeneae Sylvi episcopi Senensis Historia Rerum Friderici III. Imperatoris. KOLLAR, 1762. 322.: „Inter quos fuit Augustinus episcopus Jauriensis, qui pro magnis beneficiis a Caesare susceptis (nam eius voluntate episcopatum obtinuit) Barbarica fide gratius ei veniebat acturus.”

⁶² FRANKÓI, 1895. 141.; FRANKÓI, 1902. 64.; E. KOVÁCS, 1996. 98.

⁶³ FRANKÓI, 1895. 141–144.; E. KOVÁCS, 1996. 102–103.

⁶⁴ Erre mindössze egyetlen adatunk van: 1446. február 10-én Frigyes V. László gyámjaként a magyar királyokat megillető kegyúri jog által egy győri kanonoki stallumra bemutatja Óvári Redel Máttyás (Matthias Redel de Antiqua villa) esztergomi egyházmegye klerikust, a királyi kápolna kántorát. CHMEL, 1840. No. 2024. Frigyes gyámságáról ld.: BARISKA, 2007, különösen 1160–1164.

emberei megszállták a nyugati határszél egy részét, benne Győr városát is, így a püspöki székváros is az ő fennhatósága alá került.⁶⁵

Ugyanakkor az 1445. május 7-én kelt országgyűlési törvény említett cikkelyének hatását sem zárhatjuk ki. Erről pedig az a dokumentum tanúskodik, amiben Ágoston 1446. április 21-én kolozsi főesperességéről lemond Haranglábi Gergely javára, itt ugyanis az áll, hogy Magyarország minden preláta, bárója, előkelője és nemese, azaz az országtanács által történő megválasztása miatt adja át az említett főesperességet.⁶⁶

Azt tudjuk, hogy Vitéz János váradi prépost és ítélmester számára – akit Hunyadi János, a Tiszán túli területek főkapitánya javasolt a pápának, valószínűleg az országtanács teljes egyetértésével – már ez év június 4-én kiállították a kinevezési bullát. Figyelembe kell venni azonban, hogy ebben az is közrejátszott, hogy IV. Jenő pápa Vitéz érdemeire való tekintettel kivételes gyorsasággal járt el.⁶⁷ Ezenkívül valószínűsíthető, hogy Kálnai András pécsi prépost, Ulászló király alkancellárja is az országtanács bemutató levelével került a pécsi püspöki székre. Bár kinevezési bullájának korai dátuma kérdésessé teszi, hogy mennyiben gyakorolt hatást erre a szóban forgó országgyűlési rendelkezés.⁶⁸

Arról, hogy az országtanács miként is élt a kegyúri joggal, az az oklevél ad képet, melyben az országtanács és a pesti országgyűlésen egybegyűlt rendek biztosítják Debrentei Tamás veszprémi prépostot, hogy a legelső megüresedő püspökséget megkapja.⁶⁹ Ez az egyetlen okleveles bizonyíték, amely igazolja az országtanács ilyen irányú tevékenységét Hunyadi kormányzóvá választása előtt. Esetünkben azért is különösen fontos, mert azt igazolja, hogy ekkor a győri püspökséget már betöltötték, tehát az országtanács választási aktusa minden bizonnyal áprilisban, azaz Vitéz kinevezésével közel egy időben történhetett.⁷⁰

Bár 1445. november 22-én IV. Jenő pápa Ágoston kérésére megengedte, hogy püspökké szentelésére Rómán kívül kerüljön sor,⁷¹ felszentelése az adott politikai helyzet miatt késett. 1446. június 26-án azt kérte a pápától, hogy províziós iratainak küldési határidejét – amelyet a pápa már így is egy hónappal elhalasztott – az országban és az egyházmegyéjében dúló háborúk és zavargások miatt még két hónappal hosszabbítsa meg.⁷² Végül is Ágoston a commune

⁶⁵ Győr 1440–1447 közötti történetének legújabb összefoglalása: HORVÁTH R., 2005. 21–22.

⁶⁶ MOL, DF 277 505., reg.: BEKE, 1895. 243.: „per prelatos, barones, procures, et nobiles reg[ni Hu]ngarie universos pretextu electionis dicti domini Augustini”. Hivatkozik rá: GyEL, ERŐSS. 379. Az oklevél sajnos erősen rongált, ez a sor azonban tisztán kivehető.

⁶⁷ FRAKNÓI, 1895. 142.; E. KOVÁCS, 1996. 102. A kinevezési bulla: FRAKNÓI, 1899. 24–25., reg.: LUKCSICS P., 1938. No. 852.

⁶⁸ FRAKNÓI, 1895. 142–143.; E. KOVÁCS, 1996. 103. A kinevezési bulla: FRAKNÓI, 1899. 23–24, reg.: LUKCSICS P., 1938. No. 847. (május 11-ei dátummal).

⁶⁹ FRAKNÓI, 1899. IV–V.

⁷⁰ FRAKNÓI, 1895. 142.

⁷¹ ASV, Reg. Lat. Vol. 421. Fol. 23v–24r, másolat: MTAK Kt., MS 10 656. VI. d., 15. cs. No. 875. Fol. 1656. Reg.: LUKCSICS P., 1938. No. 875. Ld. *Függelék*. No. 2.

⁷² ASV, Reg. Supp., vol. 412. Fol. 18v–19r, másolat: MTAK Kt., MS 10 656. VI. d., 16. cs. No. 912. Fol. 1720. Reg.: LUKCSICS P., 1938. No. 912. Lukcsics szerint a datálás sept. kal. Julii, de véleményem

servitiumot – amely a győri egyházmegyénel szokásosan 800 forintot⁷³ tett ki – ez év július 11-én be is fizette prokurátora, Tolner János által, a servitia minuta öt részletére pedig két időpontot jelöltek ki számára. Az első részletet hat hónap, a másodikat újabb hat hónap múlva volt köteles a Szentszékhez eljuttatni.⁷⁴ 1446 júliusából és szeptemberéből maradtak fenn bejegyzések bullák kiállítására fordított összegek kifizetéséről, de sajnos ezekből nem lehet kikövetkeztetni, hogy azok melyekre vonatkoztak.⁷⁵

Salánki Ágostonnak kinevezése után szembe kellett néznie az egyházmegyéjében uralkodó zűrzavaros állapotokkal. III. Frigyes Győr városát Erzsébet királyné – aki udvarát utolsó éveiben Győrött tartotta – halála után Farkas László és Kussói Jodok várnagyoktól és Koler Pétertől 3000 forintért megváltotta.⁷⁶ Majd Sopron – amit már korábban Erzsébet királyné zálogba adott neki – és Győr mellé 1445 nyarán Kőszeg is elfoglalta, így a Nyugat-Dunántúl és egyúttal a győri egyházmegye egy tekintélyes része már az ő kezére került.⁷⁷

Híven tükrözi a győri püspökség helyzetét az az 1446. július 15-én kiállított bulla, amelyben IV. Jenő pápa Ágoston panaszának kivizsgálását az esztergomi érsekre, a váci püspökre és a bécsi skót bencés monostor apátjára bízta.⁷⁸ Ebben magyar és osztrák uraknak igen illusztris névsorát olvashatjuk, akik a győri püspökség javaival éltek vissza. Bár a bulla nem sorolja fel részletesen a végbe ment szabálytalanságokat, mégis megkísérlem azokat rekonstruálni. Vegyük részletesebben szemügyre a szereplőket.

Frangepán Bertalan és Zsigmond nyilván a győri püspökség világi kormányzóiként az őket egykor jogszerűen megillető jövedelmet tartották maguknál vagy szedték be újra.⁷⁹ Bazini Szentgyörgyi György valószínűleg a birtokában lévő Ruszt és környékének bortizedével, Zlibói Bronislaus pedig mint a Sopron megyei Kisfalud birtokosa és Kesző várának kapitánya⁸⁰ a győri püspök ottani birtokait (Kesző, Himod, Szany, Szentmiklós)⁸¹ károsíthatta meg.

---

szerint sexta szerepel az amúgy nehezen olvasható, vízfoltos fólión, ezért a datálást június 25-ről 26-ra módosítom.

⁷³ HC II. 167.; LUKSICS J., 1902. CXV.; MAYER, 1923–1924. 648–668, 651., 3. jegyz.; FÜGEDI, 1965. 496.

⁷⁴ ASV, Cam. Ap., Oblig. et Sol. Vol. 71. Fol. 65v. Hivatkozik rá: HOBERG, 1949. 63. Ezen kívül ld. még: ASV, Cam. Ap., Oblig. pro comm. Vol. 6. Fol. 157r, reg.: *Repertorium Germanicum*, 1221. No. 7029. Ld. *Függelék*. No. 3. a–b. A servitia minuta befizetéséről szóló bejegyzéseket tartalmazó kötetekben sajnos erre vonatkozó adatokat nem találtam. Ld.: ASR, Fondo Camerale I., Serie X. (Quintante per minuti servizi), Liber X. (busta 1121). Fennmaradt viszont a Zólyomi Benedek (fol. 43r), Vitéz János (fol. 44v–45r) és Kálnai András (fol. 46r) befizetéséről való bizonylat.

⁷⁵ ASV, Cam. Ap., Taxae, vol. 6, 140r (Lectio tertia Julii: XX. flor. XII. ill. alatta XVI. flor. I.), 141r (Lectio septima Julii: XIV. flor. I.), 146r (Lectio quarta Septembris: XX. flor. V.).

⁷⁶ MÁLYUSZ, 1963. 169–170.

⁷⁷ ENGEL-KRISTÓ-KUBINYI, 2001. 205.

⁷⁸ ASV, Reg. Lat., vol. 426. Fol. 97rv, másolat: MTAK Kt., MS 10656. VI. d., 15. cs. No. 917. Fol. 1724–1725. (erősen hiányos). Reg.: LUKSICS P., 1938. No. 917.; *Repertorium Germanicum*, 1425. No. 8282.

⁷⁹ Ld. 56. jegyz.

⁸⁰ ENGEL, 1996. I. köt 340.; HORVÁTH R., 2001. 52.

⁸¹ Ld.: ENGEL, 2001/a.

Ebersdorfi Zsigmond soproni, majd macskakői várkapitány egyrészt a püspök rákosi birtokának jövedelmeit foglalta le,⁸² másrészt a soproni várkapitányságban utódjával, Pottendorfi Alberttel együtt a soproni bortized beszédésével okozott kárt. A Rozgonyi fiúk az 1443. évi dunántúli hadjáratukkal megszerzett Sárvár és Kapuvár tizedeire és a környező püspöki javadalmakra teheték rá a kezüket,⁸³ ahogyan talán Lévai Cseh László a németújvári uradalom, Ellerbach Bertold pedig Monyorókerék, Vörösvár és Vép tulajdonosaként.⁸⁴

Ágoston püspök egyházmegyéje kaotikus állapotainak rendezéséhez és az őt megillető jövedelmek behajtásához kemény kézzel fogott hozzá. Egy 1446. november 25-én Frigyes római király által kiadott oklevélben arról értesülünk, hogy Ágoston a tizedfizetést tőle megtagadó Sopron városát interdictum alá vette annak ellenére, hogy az ilyen eljárást mind a Szentszék,⁸⁵ mind a magyar törvények⁸⁶ tiltották. Ezért utasította a pápához induló követét, hogy lépjen közbe a város érdekében.⁸⁷ Enea Silvio Piccolomininek a püspökhöz írt leveléből tudjuk azt, hogy Frigyes követét meghallgatva IV. Jenő pápa a soproniak elleni interdictum feloldását kérte tőle, majd Jenő pápa halála után az új pápa, V. Miklós is megismételte ugyanezt. Mivel Ágoston ennek ellenére nem állt kötélnek, Piccolomini figyelmeztette, hogy a soproniak elleni magatartásával nemcsak a király, hanem a pápa haragját is maga ellen fordítja, ezért függessze fel az interdictumot Szent Mihály napjáig.⁸⁸ A helyzet komolyságára való tekintettel a pápai legátus is foglalkozott az ügygel, az ő nyomására függesztette fel június 21-én az Esztergomban tartózkodó Ágoston szeptember 8-ig az interdictumot.⁸⁹

Sokkal nagyobb gond volt azonban az, hogy püspöki székvárosát a római király tartotta megszállva, és amíg ez így marad, felszentelésére sem kerülhet sor. Frigyes már Hunyadi János megpróbálta Győr átadására rábírní 1446 no-

⁸² HÁZI, 1962. 332–333.; MOLLAY, 1963. 125–129.; ENGEL, 1996. I. 364.

⁸³ PÁLOSFALVI, 2003. 918–920.

⁸⁴ Nyugat-Magyarország akkori közállapotairól átfogó képet fest BARISKA, 2007. 1164–1178. Jelen esetünkben azonban nem tudom eldönteni, hogy itt a Bariska István által oly bőven tárgyalt Fehde-jelenségről van-e szó.

⁸⁵ MVH I/3. 214–215.

⁸⁶ 1351. december 11. I. tc. (DRH I. 130.), 1439. május 29. XXXIII. tc. (DRH I. 298–299.).

⁸⁷ MOL, DF 202 777., kiadva: HÁZI, 1921–1943. I/3. 264.

⁸⁸ „Hec autem ideo scribo, quia percepi, vos nonnullis processibus ac censuris urgere velle Suppronienſes, ut vobis obedientiam faciant, quod non est presentis temporis, neque hoc est regiam majestatem placere sed potius irritare. Ideo ego, qui vestri hominis ac emolumenti sum avidus, cuperem, ut impresentiarum a talibus supersederetis, quia sic procedendo non solum regiam majestatem sed etiam sanctitatem domini nostri pape contra vos provocaretis et posset vobis in posterum multum prejudicare. Ego fui nuper in Romana curia et vidi, dum viveret felicitis recordationis Eugenius, vobis scriptum fuisse, ut a talibus processibus supersederetis. Similiter et postea, Eugenio vita functo, moderni Romani pontificis litteras vobis directas esse percepi, quibus injungebatur vobis, ut Suppronienſes prefatos neve alios regie majestati subditos processibus involve-retis, sed processus et sententias regie majestati molestas quascunque suspenderetis. Ideo ego pro bono vestro vos hortor rogoque, ut velitis a talibus desistere et non solum regi sed pape com-placere.” WOLKAN, 1912. 49–50.

⁸⁹ MOL, DF 202 783., kiadva: HO IV. 344., reg.: HÁZI, 1921–1943. I/3. 268–269.

vemberében Bécs alá vonulásával, amit 1447. február 2-áig végre kellett volna hajtania. Frigyes azonban csak abba egyezett bele, hogy békétárgyalások induljanak Bécsben. 1447. január 15-én Vitéz János már arról számolt be Carvajal bíborosnak, hogy összeállították a küldöttséget, melynek tagjai között találjuk Ágoston püspököt is, aki Szécsi Tamás február 11-én írt levelét vitte Bécsbe.⁹⁰ A tárgyalások azonban eredménytelenek maradtak. Ezért Ágoston Enea Silvio Piccolominitől kért támogatást ügyéhez, akivel ismeretsége minden bizonnyal még Erzsébet királynénál töltött kancellárságának vagy a királyné halála után Frigyesrel való tárgyalások idejéből eredeztethető.⁹¹ Piccolomini leszögezi, hogy Frigyes nem táplál ellenszenvet vele szemben, és amennyiben megőrzi a király jóakarátát, csak idő kérdése, és elfoglalhatja székét.⁹² Nem tudni, hogy mennyiben Ágoston és mennyiben Piccolomini érdeme, de 1447. június 1-jén Radkersburgban a kétéves fegyverszünet mellett szinte az egyetlen eredmény Győr városának a visszatérte volt. Frigyes ugyanis megígérte, hogy június 24-én átadja a várost.⁹³

A radkersburgi egyezmény értelmében a győri püspöknek Frigyes számára kiadásai fejében három év alatt három részletben összesen 3000 forintot kell fizetnie, valamint ki kell váltania Farkas Lászlótól, Kussói Jodoktól és Koler Pétertől egy adóslevelet.⁹⁴ Erről Ágoston egy külön nyilatkozatot is kiállított,⁹⁵ ezenkívül a püspök kötelezettséget vállalt arra, hogy a várból sohasem támad-

⁹⁰ SCHWANDTNER, 1746. 41.; GyEL, ERŐSS. 382.

⁹¹ WOLKAN, 1912. 49.: „Ea noticia, que inter nos fuit hactenus, persuadet mihi, ut, que sentio vobis utilia esse, cum fiducia scribam.”

⁹² Uo. 50.: „Quod autem in tradenda possessione Juriensis (sic!) ecclesie remissior fuit, non odium, non indignatio erga vos ulla fuit, sed conditio temporum id exegit, nec mihi dubium est, quin successu temporis omnia vobis ad votum succedant, si benevolentiam et gratiam regiam conservare scriveritis.”

⁹³ A fegyverszüneti szerződést két változatban állították ki. Az egyik a magyar követek nevében kelt, ez ma Bécsben van (MOL, DF 287 192., kiadva: KOLLAR, 1762. 1292., ill. CHMEL, 1837. 238–239). A Frigyes nevében kiállított, Budára küldött eredeti elpusztult, csak másolatban maradt fenn az eperjesi levéltárban (MOL, DF 228 698.). Ld.: MÁLYUSZ, 1958. 19–21. A radkersburgi békéről legújabbban: BARISKA, 2007. 1178–1183., Salánkiról azonban nem tesz említést.

⁹⁴ A adóslevél datálatlan, konkrét összeget nem említ. A levelet maga Ágoston is aláírta: „Ego Augustinus electus suprascriptus manu propria me subscripsi.” Ld.: *Regesten*. No. 28.; MÁLYUSZ, 1963. 153–154, 169–173, 183–184. 91. jegyz. Ez az adománylevél Mályusz szerint talán Farkasnak ígért külön jutalom lehet, összege pedig 500 forint volt (170.).

⁹⁵ MOL, DF 258 237., kiadva: TELEKI, 1852–1857. X. 205–206., reg.: HORVÁTH M., 1861. 64.

nak sem Frigyes, sem V. László birtokaira,⁹⁶ majd ezt június 24-én a város átvételkor még egyszer ünnepélyes formában megerősítették.⁹⁷

A székváros átvételével tulajdonképp elhárultak az akadályok Salánki püspökké szentelését illetően. 1447 őszén Pozsony városának küldött két leveléből kiderül, hogy erre valószínűleg 1447. november 26-án került sor. 1447. október 27-én kelt, Pozsony városához címzett levelében megjegyzi, hogy a kormányzó és a vele tartózkodó urak nem tudnak jelen lenni felszentelésén, de – amint azt az esztergomi érsektől megtudta – eljövételükről majd később értesítik.⁹⁸ 1447. november 20-án azt írta a pozsonyi tanácsnak, hogy megkapta az esztergomi érsektől és a váci püspöktől azt a levelet, amelyben ők elvállalják püspökké szentelését a legközelebbi vasárnapra, ami történetesen abban az évben november 26-ára esett. Továbbá megjegyzi, hogy Hunyadi János – aki Erdélyben vagy Havasalföldön tartózkodik⁹⁹ – a vele lévő urakkal együtt nem lesz jelen.¹⁰⁰ Egy biztos, hogy 1448. április 1-jén – mikor az egyházmegye területén garázdálkodó csapatok miatt a püspök arra kérte Vas, Zala és Sopron megyéket, hogy Győr és Szombathely védelmét ellátó familiárisait és zsoldosait mentsék fel az általános hadfelkelés kötelezettsége alól – már felszentelt püspökként szerepel.¹⁰¹

Salánki Ágoston pályája alapján ahhoz a Szécsi Dénes és Agmándi Péter nevével fémjelezhető csoporthoz tartozott, akik egyetemi tanulmányaikat, jogász-

⁹⁶ MOL, DF 258 236., kiadva: TELEKI, 1852–1857. X. 206–207. Teleki Farkas László helyett Nagyszombati Lászlót (Lassla von Tirna) ír, bár zárójelben megjegyzi, hogy Kollár Farkasnak (Varckas) nevezi. Teleki alapján Szombathy Ignác a Szombathy családhoz sorolja (SZOMBATHY, 1892. 88.). Engel Pál archontológiájában (ENGEL, 1996. I. 310–311.) esztergomi várnagyoknál említ egy Farkas Lászlót, akit szentgyörgyinek, dédinek, nagyszombatinak, illetve lábatlaninak is neveznek. Holott Mályusz Elemér két helyen is rámutatott arra, hogy két Farkas László működött egyszerre: az egyik dédi, illetve lábatlani, a másik szentgyörgyi, nagyszombati, illetve budai Farkas László, ld.: MÁLYUSZ, 1957. 532–533.; MÁLYUSZ, 1963. 153–154.

⁹⁷ MOL, DF 258 238., kiadva: TELEKI, 1852–1857. X. 207. Az ügy azonban itt korántsem zárható le. 1448. október 2-án Frigyes felhatalmazza Ebersdorfi Zsigmondot, hogy Ágoston győri püspöktől és a káptalantól 1000 magyar forintot – amelynek visszafizetése már késedelmet szenvedett – szedjen be. Ld.: CHMEL, 1840. No. 2495.; *Regesten*. No. 104. Csaknem tíz év múlva, egy 1457. augusztus 29-én III. Callixtus pápa által kiadott bullában arról értesülünk, hogy Ágoston sem Frigyes császárnak, sem a császár tanácsadójának, Weispriachi Zsigmondnak a 3000 aranyat nem fizette ki, ld.: THEINER, 1860. 299.

⁹⁸ MOL, DF 242 148., reg.: Bratislava, 317. No. 2282. Ld. *Függelék*. No. 4.

⁹⁹ ENGEL, 1984. 983.

¹⁰⁰ MOL, DF 242 156., reg.: Bratislava, 318. No. 2290. Ld. *Függelék*. No. 5. Idézi még: HORVÁTH R., 2005. 22., 71. jegyz. Hogy a pozsonyi polgárok megjelentek-e, arra vonatkozóan sajnos nincs adat, erre vonatkozó bejegyzésre az 1447. év számadáskönyvében (MOL, DF 277 078.) sem bukkantam. Egyetlen elgondolkodtató adat talán mégis akad: 1447. február 11-i bejegyzés szerint Procop Froschl és Andreas Zobl Győrbe, Esztergomba és Vácra utazott (fol. 71.), küldetésük célja azonban homályban marad. Itt emliteném meg azt az érdekes adatot, hogy a pozsonyiak Ágostont 1447 márciusában – nyilván véletlenül, megszokásból – kancellárnak nevezik (*Herrn Augustin Kanzler*). KNAUZ, 1859. 62.

¹⁰¹ MOL, DL 49 766., kiadva: *Sopron vármegye* II. 334., reg.: TÓTH-ZÁGORHIDI CZIGÁNY, 1994. 79., No. 136. A kinevezése és a felszentelése között eltelt mintegy két év az oka annak, hogy a szakirodalomban több helyen is püspöki működését tévesen 1448-tól kezdik. (ld. BEDY, 1936. 86.; GAMS, 1873. 374.; BÓNIS, 1971. 153.)

doktori képzettségüket kamatoztatva a kancelláriában vezető beosztásba kerülve bekapcsolódtak az ország politikai életébe, majd ezt követően hűségük és a közügyekben végzett tevékenységük jutalmaként jutottak főpapsághoz.¹⁰²

„A Habsburgokért dolgozó, hazánk függetlenségét aláaknázó hivatalnok jutalmul 1447-ben megkapta a győri püspökséget, s ezt még két évtizeden át bírta” — summázta röviden Salánki Ágostonnak, „Erzsébet egyetlen, mindvégig kitartható hívének” működését a korszak kiváló ismerője, Bónis György.¹⁰³ Bónis kirohanását egyrészt a 19. században kialakuló és egészen máig ható Hunyadi-kultusz és a negatív Habsburg-, illetve V. László-kép, másrészt az egyházellenes, osztályharcos korszak okozhatta. Salánki minden bizonnyal esetleges német származása miatt és a királynéi kancelláriában eltöltött évek alatt vált Erzsébet és általa V. László király hívévé, akinek támogatása — megkoronázott, legitim király lévén — nem jelenthetett egyet az ország elárulásával. Püspöksége, különösen annak első évtizede során Friggyessel való szakadatlan összetűzései pedig végképp szertefoszlatták Bónis degradáló megállapítását.

FÜGGELÉK

1.

Róma, 1445. november 12.

IV. Jenő pápa bullája Salánki Ágoston győri püspökké való kinevezéséről

Eugenius etc.¹⁰⁴ Dilecto filio, Augustino electo Iauriensi. Salutem etc. Divina disponente clemencia, cuius inscrutabili providencia ordinationem suscipiunt universa, in Apostolice Sedis specula, licet immeriti, constituti ad universas orbis ecclesias aciem nostre considerationis extendimus, et pro earum statu salubriter dirigendo apostolici favoris auxilium adhibemus, sed de illis propensius cogitare nos convenit, quas propriis carere pastoribus intuemur, ut eis iuxta cor nostrum viri preficiantur idonei, qui commissos sibi populos per eorum circumspectionem salubriter dirigant et informant ac ecclesias ipsas non solum gubernent utiliter, sed etiam multimodis efferant incrementis. Dudum siquidem bone memorie Benedicto¹⁰⁵ episcopo Iauriensi regimini Iauriensis ecclesie presidente nos cupientes ipsi ecclesie, cum vacaret, per eiusdem providenciam sedis utilem et idoneam presidere personam provisionem dicte ecclesie ordinationi et dispositioni nostre duximus ea vice specialiter reservandam decernentes ex tunc ir-

¹⁰² BÓNIS, 1971. 153. A Fügedi Erik cikkében vizsgált 75 püspök közül 36 tanult egyetemen; és ezen 36 egyetemet végzett főpap közül 15 volt kismemesi származású, akik közül tízen püspökké szentelésük előtt kancelláriai alkalmazásban álltak. FÜGEDI, 1965. 480.

¹⁰³ BÓNIS, 1971. 153.

¹⁰⁴ Fol. 252v bal margóján: 'An.', a jobb margón: 'Ciperanus'.

¹⁰⁵ Benedek (1439–1444) győri püspök. HC II. 167.

ritum et inane, si secus super hiis per quoscumque quavis auctoritate scienter¹⁰⁶ contingeret attemptari. Postmodum vero dicta ecclesia, qua per obitum eiusdem episcopi, qui extra Romanam Curiam decessit, vacante nos vacacione huiusmodi fidedignis relatibus intellecta ad provisionem ipsius ecclesie celerem et felicem, de qua nullus preter nos ea vice se intromittere potuit sive potest reservacione et decreto obsistentibus supradictis, ne ecclesia ipsa longe vacacionis exponatur incommodis, paternius et sollicitis studiis intendentes deliberacionem, quam de preficiendo eidem ecclesie personam utilem et eciam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te archidiaconum de Clus ecclesie Transsilvanensis decretorum doctorem in sacerdocio constitutum, cui de vite mundicia, honestate morum, spiritualium providencia et temporalium circumspeditione aliisque multiplicum virtutum donis apud nos fidedigna testimonia perhibentur, direximus oculos nostre mentis, quibus omnibus debita meditacione pensatis de persona tua nobis et eisdem fratribus ob dictorum tuorum exigentiam meritorum accepta ipsi ecclesie Iauriensi de eorundem fratrum consilio auctoritate apostolica providemus, teque preficimus in episcopum et pastorem, ipsius curam et administracionem tibi in eisdem spiritualibus et temporalibus plenarie committendo firma spe fiduciaque conceptis, quod dirigente Domino actus tuos prefata ecclesia Iauriensis per tue circumspectionis industriam et studium fructuosum regetur utiliter et prospere dirigetur grataque in eisdem spiritualibus et temporalibus suspiciet incrementa, iugum igitur Domini tuis impositum humeris devote suscipiens curam et administracionem predictas sic salubriter geras et sollicite prosequareis, quod prefata Iauriensis ecclesia gubernatori circumspecto gaudeat se commissam tuque preter eterne retributionis premium nostram et dicte sedis benedictionem ac gratiam valeas exinde uberius promereri. Datum Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quadragésimo quinto, pridie Idus Novembris, anno quindécimo.

Simili modo: Dilectis filiis, capitulo Iauriensi. Salutem etc. Divina disponente clemencia etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem electo tanquam patri et pastori animarum vestrarum humiliter intendentes [fol. 253r] ac exhibentes sibi obedientiam et reverenciam debitas et devotas eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sentenciam, quam idem electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctoritate Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum, ut supra.

Simili modo: Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Iauriensis. Salutem etc. Divina disponente clemencia etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem electum tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum humiliter admittentes ac exhibentes sibi obedienciam et reverenciam debitas atque devotas eius salubria monita et mandata suscipiatis humi-

¹⁰⁶ A jobb margón kiegészítés: 'vel ignoranter'.

liter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sentenciam, quam idem electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctoritate Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum, ut supra.

Simili modo: Dilectis filiis, populo civitatis et diocesis Iauriensis. Salutem etc. Divina disponente clemencia etc. Quocirca universitatem vestram requirimus et hortamur attente per apostolica scripta mandantes, quatenus eundem electum tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore ac exhibentes sibi obedienciam et reverenciam debitas et devotas ita, quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benivolum gaudeatis. Datum, ut supra.

Simili modo: Universis vasallis ecclesie Iauriensis. Salutem etc. Divina disponente clemencia etc. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem electum tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote suscipientes ac debita honorificencia prosequentes ei fidelitatem solitam, necnon consueta, servicia et iura a vobis sibi debita exhibere integre studeatis. Alioquin sentenciam sive penam, quam idem electus rite tulerit in rebelles seu statuerit, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum, ut supra.

Simili modo: Venerabili fratri archiepiscopo Strigoniensi.¹⁰⁷ Salutem etc. Ad cumulum etc. Cum igitur, ut idem electus in commissa sibi dicte ecclesie Iauriensis cura facilius proficere valeat, tuus favor ei fore noscatur plurimum opportunus, fraternitatem tuam rogamus et hortamur attente per apostolica scripta mandantes, quatenus electum et tuam suffraganeam Iauriensem ecclesiam huiusmodi habeas pro nostra et ipsius sedis reverencia propensius commendatos, in ampliandis et conservandis iuribus suis sic eos tui favoris presidio prosequaris, quod ipse electus in commisso sibi dicte Iauriensis ecclesie regimine se possit utiliter exercere, tuque divinam misericordiam et nostram ac dicte sedis benedictionem et gratiam exinde uberius consequi merearis. Datum, ut supra.

Simili modo: Carissimo in Christo filio Ladislao regi Ungarie¹⁰⁸ illustri. Salutem etc. Gracie divine etc. Cum itaque, fili carissime, sit virtutis opus Dei ministros benigno favore prosequi ac eos verbis et operibus pro regis eterni gloria venerari, serenitatem regiam rogamus et hortamur attente, quatenus electum et sue cure commissam ecclesiam predictos habens pro nostra et dicte sedis reverencia propensius commendatos, in ampliandis iuribus suis sic eos tui favoris presidio prosequaris, quod idem electus in commisso sibi dicte Iauriensis ecclesie regimine possit Deo propicio prosperari et tibi exinde a Deo perhennis vite premium et a nobis condigna proveniat actio gratarum. Datum, ut supra. An. XX. X. X. X. X. X. X. de Adria.

ASV, Reg. Lat. Vol. 421. Fol. 252v–253r. Másolat: MTAK Kt., MS 10656. VI. d. 15. cs. N. 870. Fol. 1642–1644. Reg.: LUKSICS P., 1938. No. 870.

¹⁰⁷ Szécsi Dénes (1440–1465), esztergomi érsek. HC II. 242.

¹⁰⁸ V. László (1452–1457), magyar király

2.

Róma, 1445. november 22.

**IV. Jenő pápa megengedi, hogy Salánki Ágoston
győri püspökké szentelésére Rómán kívül kerüljön sor**

Eugenius etc.¹⁰⁹ Dilecto filio Augustino electo Iauriensi. Salutem etc. Cum nos nuper Iauriensis ecclesie pastoris regimine destitute de persona tua nobis et fratribus nostris ob tuorum exigenciam meritorum accepta de fratrum eorundem consilio auctoritate apostolica duxerimus providendum preficiendo te illi in episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Nos ad ea, que ad tue commoditatis augmentum cedere valeant, favorabiliter intendes tuis supplicationibus inclinati tibi, ut a quocumque malueris catholico antistite gratiam et communionem Apostolice Sedis habente ascitis et in hoc sibi assistantibus duobus vel tribus catholicis episcopis similem gratiam et communionem habentibus munus consecrationis accipere valeas, ac eidem antistiti, ut munus predictum auctoritate nostra impendere libere tibi possit, plenam et liberam concedimus tenore presencium facultatem. Volumus autem, quod idem antistes, qui tibi prefatum munus impendet, postquam illud tibi impenderit, a te nostro et Romane ecclesie nomine fidelitatis debite solitum recipiat iuramentum [fol. 24r] iuxta formam, quam sub bulla nostra mittimus interclusam ac formam iuramenti, quod te prestare contigerit, nobis de verbo ad verbum per tuas patentes litteras tuo sigillo signatas per proprium nuncium quantocius destinare procuret quodque per hoc venerabili fratri nostro archiepiscopo Strigoniensi, cui prefata ecclesia metropolitico iure subesse dinoscitur, nullum imposterum preiudicium generetur. Datum Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quadragésimo quinto, decimo Kalendas Decembris, anno quintodecimo. An. XVI. de Adria.

ASV, Reg. Lat. Vol. 421. Fol. 23v–24r. Másolat: MTAK Kt., MS 10656. VI. d. 15. cs. No. 875. Fol. 1656. Reg.: LUKCSICS P., 1938. N. 875.

3.

Róma, 1446. július 11.

**Johannes Tolner, Salánki Ágoston választott győri püspök megbízottja
befizeti a Szentszéket megillető 800 forint commune servitiumot**

a)

Die XI. Iulii venerabilis vir dominus Iohannes Tolner in Romana Curia causarum procurator reverendi patris domini Augustini electi Iauriensis obtulit Camere Apostolice et collegio reverendissimorum dominorum cardinalium pro

¹⁰⁹ Fol. 23v, bal margón: 'An.', a jobb margón: 'Ciperanus'.

suo communi servicio florenorum auri de camera octingentos, ad quos dicta ecclesia reperitur taxata, et quinque minuta servicia consueta, eorundem autem medietatem infra sex menses et aliam medietatem infra alios sex menses solvere promisit etc. F. Lauez[ius]¹¹⁰

ASV, Cam. Ap., Oblig. et Sol. Vol. 71. Fol. 65v. Idézi: HOBERG, 1949. 63.

b)

Die XI. Iulii MCCCCXLVI. Venerabilis vir dominus Iohannes Tolner in Romana Curia causarum procurator et procuratorio nomine reverendi patris domini Augustini electi lauriensis, ut publico constabat instrumento, manu Nicolai Gerlaci de Rumsber civitate Sambienſi notarii obtulit Camere Apostolice et sacro reverendissimorum dominorum cardinalium collegio pro suo communi servicio debito ratione provisionis de persona sua lauriensi ecclesie facte florenos auri de camera octingentos, ad quos dicta ecclesia taxata reperitur, et quinque minuta servicia consueta, eorundem autem communis et minutorum medietatem infra sex menses proximos futuros, et aliam medietatem infra alios sex menses extunc immediate sequentes solvere promisit, obtulit, submitit, renunciavit et iuravit in forma et dominus locumtenens tulit sententias. Rome in thesauro apostolico presentibus venerabilibus viris dominis Ludovico de Garsis et Nicolao de Leys, ac me F. Lauezio.¹¹¹

ASV, Cam. ap., Oblig. comm. Vol. 6. Fol. 157r. Reg.: Repertorium Germanicum, 1221. No. 7029.

4.

Győr, 1447. október 27.

Ágoston választott győri püspök felszentelési ünnepségéről
értesíti a pozsonyi polgárokat

Circumspecti viri amici nostri honorandi. Receptis litteris vestris ex earum continenciis sane intellectis vestris amicitias scire volumus, quod domini prelati et barones nostre solemnitati interesse volentes in ista proxima die dominica non adveniunt, eo quod dominus gubernator agit in partibus inferioribus, habuimus tamen intimata reverendissimi patris nostri domini archiepiscopi Strigoniensis, in eo, ut dum ipsi domini ceperint congressus suos istac dirigere, mox eorum adventum nobis dignabitur significare, cumque nos exinde sic certificati fuerimus, vestris etiam amicitias curabimus superinde informare desiderando et petendo easdem vestras amicitias, quatenus predictae solemnitati nostre consecrationis

¹¹⁰ A bal margón: 'episcopus lauriensis', jobb margón: 'Card. XI.'

¹¹¹ A bal margón: 'electi lauriensis', jobb margón: 'Card. XI.'

velitis interesse singularem complacenciam in eo nobis ostendentes. Datum Iaurini in vigilia beatorum Symonis et Iude apostolorum anno etc. XLVII°

Augustinus electus confirmatus Iauriensis

Külzetén címzés: Circumspectis viris iudici et iuratis civibus civitatis Posoniensis amicis nostris honorandis.

AHM SRB, Pozsony város tanácsa: Középkori oklevelek és levelek, 4075. (MOL, DF 242 148.). Reg.: Bratislava, 317. No. 2282.

5.

Győr, 1447. november 20.

**Ágoston választott győri püspök a pozsonyi polgárokat
értesíti felszentelési ünnepségéről.**

Circumspecti viri amici nobis dilecti. Hodie allate sunt nobis littere dominorum archiepiscopi Strigoniensis et episcopi Wacyensis continentes, quod proxima die dominica iam affutura hic constituentur reddentes nobis munus consecracionis in forma ecclesie consueta, quare vestras amicitias requirimus diligenter, quatenus nostri intuitu huiusmodi solemnitati velitis interesse singularem complacenciam in eo nobis ostendentes scituri eciam, quod dominus gubernator — qui ut dicitur — in partibus Transalpinis vel Transsilvanis agit, et alii domini, qui secum ascendere habebant, non advenient ad istam nostram solemnitatem preter dominos prenotatos. Datum Iaurini feria secunda proxima post festum beate Elizabeth anno Domini etc. XLmo septimo.

Augustinus electus confirmatus Iauriensis

Külzetén címzés: Circumspectis viris iudici et iuratis civibus civitatis Posoniensis amicis nostris dilectis.

AHM SRB, Pozsony város tanácsa. Középkori oklevelek és levelek, 4083. (MOL, DF 242 156.) Reg.: Bratislava, 318. No. 2290.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadatlan források

AHM SRB

Archív Hlavného Mesta SR Bratislavy
(Pozsony/Bratislava)

ASR

Archivio di Stato di Roma (Róma/Roma)

ASV	Archivio Segreto Vaticano (Vatikánváros/Città de Vaticano)
Cam. Ap.	Camera Apostolica
Oblig. et Sol.	Obligationes et Solutiones
Oblig. pro Comm.	Obligationes pro Communibus Servitiis
Reg. Lat.	Registri Lateranensi
Reg. Suppl.	Registri delle Suppliche
GyEL	Győri Egyházmegyei Levéltár (Győr)
ERŐSS	ERŐSS ISTVÁN: <i>Győregyházmegye története a középkorban</i> . Kézirat. Hagyatékok, letétek, 5. (Erőss I. hagyaték).
MOL	Magyar Országos Levéltár (Bp.)
DF	Diplomatikai Fényképgyűjtemény
DL	Diplomatikai Levéltár
MTAK Kt.	Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. Kézirattár

2. Kiadott források

Bratislava

1956 *Archív mesta Bratislavy. Inventár stredovekých listín, listov a iných príbuzných písomností. Archivna správa ministerstva vnútra*. Praha, 1956.

BTOE

Budapest történetének okleveles emlékei. III. (1382–1439.) Szerk.: KUMOROVITZ L. BERNÁT. Bp., 1987.

CHMEL

1837 *Materialien zur österreichischen Geschichte*. I. Bd. Hrsg.: CHMEL, JOSEPH. Wien, 1837.

1840 CHMEL, JOSEPHUS: *Regesta chronologico-diplomatica Friderici III. Romanorum imperatoris (regis IV.)*. Wien 1840.

DRH I.

Decreta Regni Hungarie 1301–1457. Collectionem manuscriptam Francisici Döry additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt BÓNIS, GEORGIUS–BÁCSKAI, VERA. Bp., 1976. (Magyar Országos Levéltár Kiadványai, II. Forráskiadványok, 11.)

DL-DF

Collectio Diplomatica Hungarica. A középkori Magyarország digitális levéltára. A Magyar Országos Levéltárban (MOL) a Mohács előtti

gyűjteményekhez 1874-2008 között készült levéltári segédletek és oklevelek elektronikus feldolgozása (DL-DF 4.3.) Szerk.: RÁCZ GYÖRGY. Bp., 2008.

HO

Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius. Kiad.: IPOLYI ARNOLD-NAGY IMRE-PAUR IVÁN-RÁTH KÁROLY-VÉGHÉLY DEZSŐ. I-VIII. Győr, Bp., 1865-1891.

HÁZI

1921-1943 HÁZI JENŐ: *Sopron szabad királyi város története.* I. rész, 1-7. II. rész, 1-6. Sopron, 1921-1943.

Justh

A Justh család levéltára 1274-1525. Kiad.: BORSA IVÁN. Bp., 1991. (Magyar Országos Levéltár Kiadványai, II. Forráskiadványok, 20.)

KOLLAR

1762 *Analecta Monumentorum omnis aevi Vindobonensia.* Cep. et stud.: KOLLAR, ADAM. Tomus II. Vindobona, 1762.

LUKCSICS P.

1938 LUKCSICS PÁL: *XV. századi pápák oklevelei. II. IV. Jenő pápa (1431-1447). V. Miklós (1447-1455)* Bp., 1938. (Monumenta Hungariae Italica, 2.)

MVHI/3.

IX. Bonifác pápa bullái. I. 1389-1396. Bp., 1888 (Monumenta Vaticana Hungariae, I/3.)

Repertorium Germanicum, V/1,3.

Repertorium Germanicum. V/1,3. Verzeichnis der in den Registern und Kameralakten. Eugens IV. vorkommenden Personen, Kirchen und Orte des Deutschen Reiches, seiner Diözesen und Territorien 1431-1447. Bearb.: DIENER, HERMANN-SCHWARZ, BRIGIDE. Tübingen, 2004.

SCHWANDTNER

1746 *Scriptores rerum Hungaricarum veteres ac genuini ... II. Cura et stud.: SCHWANDTNER, JOHANNES GEORGIUS.* Vindobona, 1746.

Sopron vármegye

Sopron vármegye története. Oklevéltár. Szerk.: NAGY IMRE. I-II. Sopron, 1889-1891.

THEINER

1860 *Vetera monumeta historica Hungariam sacram illustrantia,* II. Ed.: THEINER, AUGUSTINUS. Romae, 1860.

TÓTH-ZÁGORHIDI CZIGÁNY

1994 TÓTH ENDRE-ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS: *Források Savaria-Szombathely történetéhez a római kortól 1526-ig.* Szombathely, 1994.

- VERESS
1941 *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai, 1221–1864.* Kiadja: VERESS ENDRE. Bp., 1941. (Olaszországi Magyar Emlékek, III.)
- WOLKAN
1912 *Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolomini. II. Abt. Briefe als Priester und als Bischof von Triest (1447–1450).* WOLKAN, RUDOLF. Wien, 1912. (Fontes Rerum Austriacarum, II. Diplomataria et Acta, 67.)
- ZSO
Zsigmond-kori oklevéltár. I–X. Összeáll.: MÁLYUSZ ELEMÉR, BORSA IVÁN, C. TÓTH NORBERT. Bp., 1951–2007.
- 3. Szakirodalom**
- BARISKA
2007 BARISKA ISTVÁN: III. Frigyes gyámsági kormányzása és Nyugat-Magyarország. *Századok*, 141. (2007) 5:1153–1191.
- BÁRCZAY
1897 BÁRCZAY OSZKÁR: *A heraldika kézikönyve.* Bp., 1897.
- BEDY
1936 BEDY VINCE: *A győri székesegyház története.* Győr, 1936. (Győregyházmegye múltjából, I.)
- BEKE
1895 BEKE ANTAL: Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvárott. *Történelmi Tár*, 1895. Bp., 1895. 230–259.
- BÓNIS
1971 BÓNIS GYÖRGY: *A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon.* Bp., 1971.
- CSERGHEŐ
1891 CSERGHEŐ GÉZA: A Guthkeled nemzetség címere. *Turul* 9. (1891) 1:9–16.
- E. KOVÁCS
1996 E. KOVÁCS PÉTER: A Szentszék, a török és Magyarország a Hunyadiak alatt (1437–1490). *Magyarország és a Szentszék kapcsolatának 1000 éve.* Szerk.: ZOMBORI ISTVÁN. Bp., 1996. 97–117.
- ENGEL
1984 ENGEL PÁL: Hunyadi János kormányzói itineráriuma (1446–1452). *Századok*, 118. (1984) 5:974–997.

- 1996 ENGEL PÁL: *Magyarország világi archontológiája, 1301–1457.* I–II. Bp., 1996. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak, 5.)
  - 1998 ENGEL PÁL: *A nemesi társadalom a középkori Ung megyében.* Bp., 1978. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok, 25.)
  - 2001/a ENGEL PÁL: *Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről.* Bp., 2001. CD-ROM
  - 2001/b ENGEL PÁL: *Magyar Középkori Adattár. Középkori Magyar Genealógia.* Bp., 2001. CD-ROM
- ENGEL–KRISTÓ–KUBINYI
- 2001 ENGEL Pál–KRISTÓ Gyula–KUBINYI András: *Magyarország története, 1301–1526.* Bp., 2001.
- FRAKNÓI
- 1878 FRAKNÓI VILMOS: Két hét olaszországi könyv- és levéltárakban. *Magyar Könyvszemle*, 3. (1878) 3:121–153.
  - 1895 FRAKNÓI VILMOS: *A magyar királyi kegyúri jog Szent Istvántól Mária Teréziáig.* Bp., 1895.
  - 1897 FRAKNÓI VILMOS: Anna szász hercegné magyar trónkövetelő. *Századok*, 31. (1897) 1:1–13.
  - 1899 FRAKNÓI VILMOS: *Oklevéltár a magyar királyi kegyúri jog történetéhez.* Bp., 1899.
  - 1902 FRAKNÓI VILMOS: *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római Szent-székkal. II. A konstanci zsinattól a mohácsi vészig.* Bp., 1902.
- FÜGEDI
- 1965 FÜGEDI ERIK: A XV. századi magyar püspökök. *Történelmi Szemle*, 8. (1965) 4:477–498.
- GAMS
- 1873 GAMS, PIUS BONIFACIUS OSB: *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae.* Ratisbonae, 1873.
- GYÖRFFY
- 1966 GYÖRFFY GYÖRGY: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I.* Bp., 1966.
- GRÁBICS–HORVÁTH–KUCSKA
- 2006 Győri életrajzi lexikon. Szerk.: GRÁBICS FRIGYES–HORVÁTH SÁNDOR DOMONKOS–KUCSKA FERENC. Győr, 2003.
- HÁZI
- 1962 HÁZI JENŐ: Macskakő vára. *Soproni Szemle*, 16. (1962) 4:332–340.
  - 1977 HÁZI JENŐ: Vas megyei középkori oklevelek. 27. közlemény. *Vasi Szemle*, 31. (1977) 1:142–145.

HC

Hierarchia Catholica Medii Aevi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series. Coll., dig., ed. per EUBEL, CONRADUM Editio altera. Monasterii, 1914.

HOBERG

1949 *Taxae pro communibus servitiis ex libris obligationum ab anno 1295 usque ad annum 1455 confectis.* Excerpsit HOBERG, HERMANNUS. Città del Vaticano, 1949. (Studi e testi, 144.)

HORVÁTH M.

1861 HORVÁTH MIHÁLY: Magyar regesták a bécsi cs. levéltárból, 1118–1605. *Magyar Történelmi Társulat*, IX. (1861) 1–96.
1871 H[ORVÁTH] M[ihály]: A Magyar Történelmi Társulat zempléni-ungi kirándulása, 1871-ben. II. A leleszi bizottság jelentése. *Századok*, 5. (1871) 9:592–623.

HORVÁTH R.

2001 HORVÁTH RICHÁRD: Egy kevésbé ismert püspöki vár: Várkesző 1592-ben. *Levéltári Szemle*, 51. (2001) 2:51–59
2005 HORVÁTH RICHÁRD: *Győr megye hatóságának oklevelei, 1328–1525.* Győr, 2005. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások, 1.)

HORVÁTH T.

1993 HORVÁTH TIBOR ANTAL: *Szombathely a XV–XVIII. században.* Szombathely, 1993. (Acta Savariensia, 8.)

KAROLYI

1747 KAROLYI, LAURENTIUS: *Speculum Jauriensis ecclesiae ...* Jaurinum, 1747.

KISS-TÓTH-ZÁGORHIDI CZIGÁNY

1998 KISS GÁBOR-TÓTH ENDRE-ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS: *Savaria-Szombathely története a város alapításától 1526-ig.* Szombathely, 1998.

KNAUZ

1859 KNAUZ NÁNDOR: *Az országos tanács és országgyűlések története, 1445–1452.* Pest, 1859.

KOMÁROMY

1888 KOMÁROMY ANDRÁS: A Nagy-idaai család leveles ládája. *Századok*, 22. (1888) 8:740–749.

KUBINYI

1999 KUBINYI ANDRÁS: Szécsi Dénes bíboros prímás. Uő: *Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkorvégi Magyarországon.* Bp., 1999. 139–145.